

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№1
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 612 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi.....	28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish	34
Axmatova Asila Akmaljon qizi	
Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning	37
Burkhonova Zarafuz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich	
The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition.....	40
Dilorom Poyonova	
Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish	45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna	
Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture.....	49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	52
Makhmudova Ugiloy Baxtiyarovna	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish	57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna	
Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish.....	61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish	65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi	
An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms	68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna	
The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs	71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna	
Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish	74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi	
Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish	77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi	
O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi	80
Sh. F. Mustafayeva	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	85
Turayev Alimjan Bahriddinovich	
The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development.....	88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina	
A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning	91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich	
Modern Education and Training Practices for Future Dentists	94
Turumova Marjona Bahodirovna	
Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish.....	98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna	

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari	102
<i>Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari	106
<i>Xoldarova Mubina Qudratbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari	110
<i>Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi</i>	
Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков	114
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры	118
<i>Мукимов Олим Эргашевич</i>	
Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework	122
<i>Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich</i>	
Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта	125
<i>Хужаниязова Гузаль Юлдашевна</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish	130
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar	133
<i>Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi</i>	
Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida.....	138
<i>Rustamova Ma'mura Asqar qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish	141
<i>Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna</i>	
The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language	144
<i>Tursunoy Ortiqova</i>	
Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili	149
<i>Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash ..	153
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	156
<i>Murtazayeva Nasiba Komiljonovna</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish	159
<i>Xusnidinova Saodat</i>	
Muloqot madaniyati asosida liderlik fazilatlarini shakllantirishning samarali usullari	163
<i>Djumayeva Dildora Isroilovna</i>	
Integrating Quizlet, Kahoot, and Padlet Into Vocabulary Instruction: An Experimental Study With Undergraduate Philology Students.....	167
<i>Inoyatova Umida Boxadir qizi</i>	
Advantages and Disadvantages of Teaching Students Via Competent Based Approach in Order to Improve Their Listening and Speaking in Finland	171
<i>Abdukhakimova Kamola Akmalovna, Rahmatova Mohijahon Ahmad qizi</i>	
Kimyo ta'limida iqlim o'zgarishlariga oid ilmiy ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	175
<i>Akbarova Saidaxon Rustamovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'limida pediatriya talabalari klinik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim metodlarining roli.....	180
<i>Atadjanova Shaira Xalilovna, Umarkulov Muxtorali Islomkulovich</i>	

Individual ta'lim muhiti asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashni takomillashtirish.....	185
<i>Azamatova Dildora Shuxrat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim-tarbiya tizimida raqamli ta'limni joriy etishning innovatsion yondashuvlari va samaradorlik omili.....	189
<i>Babayeva Dilnoz Xaydarovna</i>	
O'qish savodxonligini oshirishda xalqaro tadqiqotlarning o'rni (PISA va PIRLS)	192
<i>Barakayeva Shahnoza Fazliddin qizi</i>	
Yosh rahbarlarda boshqaruv stressining namoyon bo'lishi va boshqaruv faoliyatiga moslashuv muammolari: ta'lim tizimi sharoitida psixologik holat tahlili.....	195
<i>Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi</i>	
Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish strategiyalari.....	199
<i>Duvlayeva Nozigul Xolmuxammad qizi</i>	
Enhancing English Learners' Pronunciation Through AI-Based Language Applications.....	203
<i>Egamova Munisa Khakim kizi</i>	
Maktab ta'lim tizimining dars jarayonlarida elektron qo'llanmalardan samarali foydalanish.....	208
<i>Kodirov Akbar Shuxratovich</i>	
Improving the Methodology of Teaching Biochemistry in Medical Higher Education Institutions Through Virtual Laboratory Tools	213
<i>Mamadaliyeva Zarina Rakhmat kizi</i>	
O'smirlarda kommunikativ tolerantlik muammosining nazariy-metodologik asoslari.....	218
<i>Mirsidikova Aziza Mirvohidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini tashkil etishning nazariy asoslari	221
<i>Muxtorova Xusnidaxon Abdug'oprovna</i>	
Improving the Theoretical and Methodological Foundations for Integrating Generative Artificial Intelligence Technologies Into English Language Teaching in Higher Education.....	226
<i>Nigmatova Nozimakhon Ulugbek kizi</i>	
Maktabgacha ta'lim va oila hamkorligi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslar.....	229
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida iqtidorli talabalarning ilmiy va ijodiy kompetensiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan axborot tizimini yaratish	233
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Ro'zimatova Saidaxon Abdivoxid qizi</i>	
O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash pedagogik muammo sifatida.....	237
<i>Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish	242
<i>Qurbonova G. M.</i>	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida refleksiv yondashuvning metodologik asoslari	245
<i>Raxmatova Shaxnoza Oybek qizi</i>	
Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika: maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash	248
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	252
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	254
<i>Shaymatova Aziza</i>	
Dasturiy-metodik majmuani ishlab chiqish bosqichlari hamda pedagogik talablar.....	259
<i>Soliyeva Gavharoy Yodgorjon qizi</i>	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda pedagogik metod va o'yinlarning samaradorligi	265
<i>Suyarova Orzigul Sodiq qizi</i>	

Yoshlarni nikohga tayyorlashda shaxsiy omillar va psixologik yetuklik.....	269
To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna, Buranova Sevara Sa'dullayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida rahbarlarning liderlik kompetensiyalarining hozirgi holatini diagnostika qilish	273
Taylakova Dilnoza Norbekovna, Latifova Mavjuda Xurramovna	
Ta'limga o'qib tushinishni sun'iy intellekt bilan integratsiya qilish imkoniyatlari va pedagogik strategiyalari.....	276
Umarov Bahrom Norboyevich	
Talabalar mobilligi jarayonida pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.....	281
Xabibullayev Alimardon Xidoyatillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati.....	286
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'rganishning ahamiyati va undagi zamonaviy yondashuvlar	289
Yoqubjonova Mohlaroyim Abdumalik qizi	
O'smir shaxsida refleksiyani shakllanishida ota-ona munosabatlarning ta'siri	292
Yulchiboyeva Dilfuza Ergashevna	
Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiya orqali til kompetentligini rivojlantirish.....	297
Zokirova Sohila Muxtoraliyevna, Nurmuhamedova Dilshoda Zaynobiddin qizi	
Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения	302
Журабекова Хабиба Мадаминовна	
Ortodontiyada mioterapiya: miogimnastik dentoalveolyar apparatlarni qo'llashning taqqoslama tavsifi	305
Tursunov Begzod Sherzodovich, Sayfulayeva Aziza Anvarovna	
Музейная педагогика на уроках воспитания в средней школе: методика включения музейных практик в процесс обучения и воспитания подростков	308
Умрихина Виктория Игоревна	
21St Century Dental Innovation Technologies: An Overview	314
Khojimurodov Burkhon Ravshanovich	
Цели и задачи педагогических систем, основанных на конструктивизме в общеобразовательных школах	317
Шарипова Шахноза Шавкат кизи	
Способы повышения мотивации учащихся при изучении русского языка.....	321
Эшонкулов Хамрокул Маматкулович	
Yosh sportchilarda jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishda funksional mashqlarning ahamiyati.....	326
Aminov Botir Umidovich	
Nutqiy faoliyatda fikr va til tizimlari.....	330
Axmedova Muyassar Xadimatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatish psixologiyasi	333
Axmedova Muyassar Xadimatovna, Halimova Gulasal Xamroqulovna	
10–12 yoshli tennischilarda texnik tayyorgarlik samaradorligini oshirish uslubiyati	336
Axmedova Nafisa Isaxodjayevna	
Bo'lajak pedagoglarda hayotiy ko'nikmalarini shakllantirish masalalarining ilmiy tadqiqi.....	340
Axunbabayeva Shaxnoza Shuxratovna	
Musobaqa oldi bosqichida tennischilarning maxsus jismoniy sifatlarini kompleks mashqlar yordamida rivojlantirish uslubiyati.....	345
Azamatov Abdullo Isaxo'ja o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuv	349
Choriyeva Durdona Anvarovna, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi	
Xorij olimlari tadqiqotlarida mustaqillik sifatini rivojlantirishga oid yondashuvlar	354
D. A. Saliyeva	
Milliy adabiyot namunalari yordamida talabalar tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	358
Erallyeva Dilnoza Oybek qizi	

Oliy ta'lim tizimida tyutorlik institutini rivojlantirishning dolzarb masalalari	362
<i>Kandaxarov Zafar Ishratovich, Tajibayeva Komila Taxirjonovna</i>	
Integrating Communicative and Task-Based Approaches in English Language Teaching Within a Learner-Centered Framework	366
<i>Madinabonu Farkhodova</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda ijobiy munosabatlarni shakllantirish usullarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	370
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari	373
<i>Mamatova Dilnoza Bekpo'latovna</i>	
7-sinf biologiya kursini o'qitishda o'quvchilarning metodologik savodxonligini shakllantirish	377
<i>Mirzayeva Nigoraxon Ibrohimjon qizi, Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
10–12 yoshli belbog'li kurashchilarini o'quv-mashg'ulot jarayonida koordinatsion qobiliyatlarni takomillashtirish	380
<i>Mirzoqulov Sh. A.</i>	
Pedagog xodimlarning malaka-mahoratini oshirish – samaradorlik omili	384
<i>Musurmonova Mariya Burxonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligini tizimli yondashuv asosida boshqarishning pedagogik mexanizmlari	387
<i>Muxamatova Gulmira Erkinjon qizi</i>	
Zamonaviy o'zbek tilida so'z tartibi va sintaksis xususiyatlari	392
<i>Narimova Gulnora Abdumannonova</i>	
Ilmiy va innovatsion boshqaruv yondashuvlari orqali o'quv jarayoni samaradorligini oshirish texnologiyalari	396
<i>Norbo'tayev Baxtiyor Abduraximovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida algebraik fikrlashni rivojlantirishda mental arifmetikaning o'rni va roli	400
<i>Nurillayev Samad Safarovich, Qodirova Nilufar</i>	
Bolalarning sportga oid ta'lim-tarbiya madaniyatini shakllantirish omillari va yo'nalishlari	405
<i>Ochilov Jonibek Abdo'xomid o'g'li, Rishad Badayev</i>	
Raqamli ta'lim jarayonida pedagoglarning AKT va media savodxonligini oshirish bo'yicha samarali metodik yondashuvlar	408
<i>Rashidov Sherzod Abdirayimovich</i>	
Didaktik o'yinlar yordamida o'quvchilarning ona tiliga doir bilimlarini mustahkamlash	413
<i>Raxmataliyev Sherzod</i>	
Bosh harflar ramzga aylanganda: monogrammaning zamonaviy grafik dizayndagi ahamiyati	416
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Ta'limning raqamli transformatsiyasi sharoitida o'quvchilarning o'quv-biluv faoliyatini faollashtirish usullari	420
<i>Xakimova Yoqutxon Toxirjon qizi, Tursunova Saida Soliyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida noverbal muloqot kompetensiyasini shakllantirish metodlari	423
<i>Xolmo'minova Bahora Abdujalolovna</i>	
Frustratsiya holatining psixologik mohiyati va uni yengish mexanizmlari	426
<i>Y. E. Sobirov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ertaklarni hikoya qilishda motiv va syujetning tarbiyaviy ahamiyati ("Pahlovon Rustam" ertagi misolida)	430
<i>Zulayxo Nazarova, Farangiz Mardiyeva</i>	
Oliy ta'lim muassasalarining rasmiy veb saytlari sifatini oshirishda sun'iy intellektdan neft va gaz sohasida foydalanish muammolari	433
<i>Tajetdinova Gulnara Abatbay qizi</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии	437
<i>Шадиева Нигора Шариповна, Нуруллоева Нилуфар Рузимбоевна</i>	

Ilk yoshdagi bolalar nutqi rivojlanishini psixologik xususiyatlari.....	442
<i>Axmedova Muyassar Xadimatovna, Rajabova Sarvinoz Raxmon qizi</i>	
O'quvchilarda mustaqil ta'lim faoliyatini shakllantirishda kognitiv va metakognitiv strategiyalarning o'zaro integratsiyasi	445
<i>Boymonov Hoshim Isroilovich</i>	
Socio-Psychological Characteristics of the Impact of Social Stigma on the Psycho-Emotional State of Women Experienced in Domestic Violence	449
<i>Dumarova Gulfira Kozimbekovna</i>	
Interfaol o'qitish metodlari orqali o'quvchilarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantirish texnologiyasi.....	452
<i>Jalilova Sevinch Shuhrat qizi</i>	
Akmeologik yodashuv asosida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasi.....	455
<i>Kuchkorova Ozoda G'ayrat qizi</i>	
Sportchilarning jismoniy tayyorgarliklari	459
<i>Madaminov Oribdjan Nishanbayevich</i>	
Psixokorreksiya va psixodiagnostikada proektiv metodning qo'llanishi.....	462
<i>Narbasheva Mexri Achilovna, Odinayeva Farangiz Ilxombek qizi</i>	
Talabalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning psixologik jihatlari	465
<i>Safayev Nuriddin Salixovich</i>	
Bolalar nutqini o'stirish jarayonida milliy tarbiyani yo'lga qo'yishning pedagogik imkoniyatlari	469
<i>Valijon Qodirov, Umarova Mubina Ziyoyidin qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik rivojlanishining psixologik-pedagogik xususiyatlari.....	473
<i>Xolboyeva Gulnora Ulashovna, Hamidova Anisa Olimovna</i>	
O'quvchilarning informatika va axborot texnologiyalari fanidan mustaqil o'quv faoliyati natijalarini baholash metodikasi (IIV akademik litseylarida iivakademik.uz veb-platformasi misolida).....	476
<i>Axmedov Yodgorbek Olimjonovich</i>	
Влияние цифровых технологий на современное общество.....	482
<i>Абдукаримова Шахноза Набиевна</i>	
Mantiqiy tafakkurning falsafiy asoslari va zamonaviy tafakkur turlari (kliplik, tanqidiy, kreativ tafakkur va boshqalar)	485
<i>Jo'rayev Shuhratbek Maxamadaliyevich</i>	
Aralash ta'lim (blended learning) texnologiyasidan foydalanish orqali tasviriy san'at darslarini samarali tashkil etish.....	488
<i>Olimov Anvarjon Mamirovich</i>	
Biblioterapiyani bolalarga singdirishda o'qituvchining tashkilotchiligi	491
<i>Djabborov Ma'sud, Norova Maftuna Karimovna</i>	
Sportchilarning jismoniy tayyorgarlik jihatlari tahlili.....	493
<i>Madaminov Oribdjan Nishanbayevich</i>	
Raqamli muhitda ta'lim sifati nazoratini boshqarish mexanizmlarining nazariy asoslari.....	496
<i>Sattoriy Shohruh Abdijabbor o'g'li</i>	
O'zbekiston tarixidagi zamonaviy jarayonlarni falsafiy tahlil asosida o'qitish: nazariy va metodologik yondashuvlar	500
<i>Abdullayeva Asila Abdulxodiyevna</i>	
Methods for Enhancing English Speaking Skills in the Classroom	504
<i>F. Kh. Eshboyeva, Mamayusupova Nihola Ulugbek kizi</i>	
Jamiyatdagi o'zgarishlar va til rivoji	509
<i>Igamnazarova Nafisa Saidnazarovna</i>	
Ta'lim sifati oshirishda fanlararo integratsiyaning dolzarbligi va ahamiyati.....	514
<i>Ismoilova Gulrux Ulug'bekovna</i>	
Sociocultural Factors Influencing Language Learning Among Central Asian Students.....	519
<i>Mamataliyev Davronbek</i>	
IB kelajak ta'limining asosiy jihatlari	523
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	

O'qish savodxonligi mashg'ulotlarida ertak va maqollardan foydalanish orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	528
N. Q. Olimova, X. Xamidova	
Pedagoglarda frustratsion tolerantlik bo'yicha tafovutlarning ifodalanishi	532
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o'g'li	
Gamifikatsiya texnologiyasining boshlang'ich ta'limdagi pedagogik samaradorligi	538
Nurniyazova Albinaxan Saparniyazovna	
Teatr pedagogikasining bo'lajak tarbiyachilar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni	542
Nurova Rohila Ismoil qizi	
Bolalar kvazimuloqotining psixolingvistik xususiyatlari	547
Yuldasheva Dilafuz Maxamadaliyevna	
Педагогические условия формирования у старших дошкольников основ экономической культуры ..	550
Жураева Наргиза Таировна, Азимова Махбуба Хасановна	
Развитие лексико-грамматического строя речи у детей старшего дошкольного возраста в проектной деятельности	553
Жураева Наргиза Таировна, Алимова Зилола Закировна	
Обогащение представлений старших дошкольников о разных странах мира в детской проектной деятельности	556
Жураева Наргиза Таировна, Дониёрова Шахзода Зафаровна	
Использования дидактических игр для развития коммуникативных умений в группе детей старшего дошкольного возраста	560
Жураева Наргиза Таировна, Рахманова Гуласал Рахматуллаевна	
Развитие творческих способностей дошкольников средствами музыкального фольклора	564
Жураева Наргиза Таировна, Хашимова Хиёлола Абдусаттаровна	
Karalli va takroriy limitlar orasidagi bog'liq	568
Mambetturdiyev Muxammedali	
Современные заимствования в русском языке (названия фаст-фуда)	572
Рабиева Рухшона Бобожоновна	
качественное высшее образование - основа инновационного прогресса Узбекистана	576
Расулов Илхом Инамович	
Texnologiyalar yordamida og'zaki tarjimani takomillashtirish: AI va avtomatik translyatsiya tizimlarining imkoniyatlari	580
Rajabova Umida Rajab qizi	
Kompyuter grafikasi vositalari yordamida ta'lim jarayonini tashkil etishning pedagogik asoslari	583
Ergasheva Dilafuz Chori qizi	
A Conceptual Teacher Digital Competence Model for Vocational Education	587
Alisher Jumanov, Guloyim Rakhimboyeva	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentligi tushunchasi	591
Sa'dullayeva Nafisa Ilhomjon qizi, Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalar iqtidorini rivojlantirish muammosining pedagogik-psixologik talqini	594
Sapayeva Gulnoz Azimbayevna	
Zamonaviy va an'anaviy tarbiya uslublarining maktabgacha yoshdagi bolalarga psixologik ta'siri. O'zbekiston oilalarida qiyosiy tahlil	600
Tursunova Aziza Ixtiyorovna	
Tarbiyachi faoliyatida tarbiyalanuvchi shaxsni rivojlantirishning zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuvlari	603
Yusupova Vasila Yangibayevna	
Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения	606
Журабекова Хабиба Мадаминовна	
Boshqaruv kompetentligini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va pedagogik texnologiyalar	609
O'rmonov Elmurod Mamasoliyevich	

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYANING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI

Ismoilova Gulrux Ulug'bekovna

Andijon iqtisodiyot va pedagogika universiteti
NOTM katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf darslarida fanlararo integratsiyaning ahamiyati, ta'lim sifatini oshirish imkoniyatlari, mashqlarni bajarishda zamonaviy yondashuvlar, o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan mashqlarni tanlash usullari, integratsiya darajalari, integratsiyalashgan darslarning turlari va shakllari haqida nazariy ma'lumotlar hamda amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: integratsiya, ona tili, darslarda integratsiya, integrativ yondashuv, innovatsiya, didaktik talablar, epizodik rollar, til ko'nikmalari, faol ta'lim metodlari.

Abstract: The article provides theoretical insights and practical recommendations on the importance of interdisciplinary integration in primary school native language classes, opportunities for improving the quality of education, modern approaches to performing exercises, methods for selecting activities aimed at developing students' speech competence, levels of integration, as well as types and forms of integrated lessons.

Key words: integration, native language, integration in classes, integrative approach, innovation, didactic requirements, episodic roles, language skills, active learning methods.

Аннотация: В статье представлены теоретические сведения и практические рекомендации о значении междисциплинарной интеграции на уроках родного языка в начальных классах, возможностях повышения качества образования, современных подходах к выполнению упражнений, методах отбора упражнений, направленных на развитие речевой компетенции учащихся, уровнях интеграции, а также видах и формах интегрированных уроков.

Ключевые слова: интеграция, родной язык, интеграция на уроках, интегративный подход, инновации, дидактические требования, эпизодические роли, языковые навыки, активные методы обучения.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, ayniqsa umumiy o'rta ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan dasturlar, milliy o'zligimizni saqlab qolgan holda zamonaviy ilm-fan yutuqlariga tayangan holda barkamol avlodni tarbiyalashni maqsad qilgan. Shu nuqtai nazardan, ayniqsa boshlang'ich ta'lim bosqichi – ta'lim-tarbiya tizimining eng muhim poydevori sifatida alohida e'tiborga loyiqdir. Boshlang'ich sinfda beriladigan bilimlar, shakllantiriladigan ko'nikmalar hamda tarbiyaviy yo'nalishdagi yondashuvlar o'quvchining butun umri davomida bilim olishga, fikrlashga va o'zini anglashga bo'lgan munosabatini belgilab beradi. Shu jihatdan qaralganda, boshlang'ich sinf ona tili darslari alohida o'ringa ega bo'lib, bu darslar orqali bolalarga nafaqat grammatik bilimlar, balki tilning jamiyatdagi roli, ifoda vositasi sifatida tildan foydalanish madaniyati, milliy qadriyatlarni anglash va ularga hurmat bilan qarash tushunchalari ham singdiriladi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimini yanada takomillashtirish maqsadida qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining Milliy ta'lim dasturi" boshlang'ich ta'lim mazmuni va sifatiga ham yangi yondashuvlarni olib kirdi. Ushbu milliy dastur asosida ta'lim jarayoni tizimli, bosqichma-bosqich, o'quvchining yosh xususiyatlari, psixologik va ijtimoiy rivojlanish holati hamda pedagogik ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etilmoqda. Xususan, ona tili fanining boshlang'ich sinflarda o'qitilishi bo'yicha ilgari surilgan ilmiy-metodik talablar mazkur fanning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi imkoniyatlarini maksimal darajada amalga oshirishni ko'zlaydi. Dasturga ko'ra, ona tili darslarining asosiy maqsadi o'quvchilarda to'g'ri, ravon, ifodali va mantiqiy fikrlash, shuningdek, fikrni yozma va og'zaki shaklda bayon qilish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Bundan tashqari, bu darslar orqali bolalar matn ustida ishlash, savol-javob qilish, dalillash va muhokama yuritish kabi kommunikativ faoliyat elementlarini ham egallaydilar.

Biroq ushbu yutuqlarga erishish uchun boshlang'ich sinf ona tili darslarini tashkil etish, uning mazmunini belgilash hamda metodikasini ishlab chiqish jarayonida qat'iy ilmiy-metodik talablar asosida yondashish zarurati tug'iladi. Bu talablar faqat mazmunni shakllantirish bilan cheklanmay, balki darsning tuzilmasi, metodlari, texnologiyalari, baholash mezonlari, o'quvchi faoliyatini rag'batlantirish va shaxsiy yondashuvni amalga oshirish yo'llarini ham o'z ichiga oladi. Bu jarayonda o'qituvchining roli, uning metodik tayyorgarligi, innovatsion yondashuvlarga egalik darajasi hamda ijodkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, Milliy dastur asosida belgilangan ilmiy-metodik talablar har bir ona tili o'qituvchisining kundalik amaliy faoliyatida yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qilishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi davrning asosiy talablaridan biri shuki, ajdodlardan qolgan boy ilmiy merosni yosh avlodga o'rgatishda, o'quvchilarning bilish faoliyati va tafakkurini rivojlantirishda umumiy o'rta ta'lim maktablarida yetakchi fan (predmet) hisoblangan ona tilining ichki va tashqi imkoniyatlaridan maqsadga muvofiq hamda samarali foydalanish zarur. Ya'ni dars jarayonida faqat bitta fanga oid bilimlarni berish bilan cheklanmay, o'rganilayotgan mavzu mazmuniga mos holda boshqa fanlarga oid tushunchalarni ham singdirish, ular yuzasidan ko'nikma va malakalar hosil qilish talab etiladi. Integratsiya barcha jabhalarga xos tushunchadir. Ushbu atama ta'lim sohasiga tatbiq etilganda ta'lim maqsadi va ta'lim shakli ma'nolarida qo'llanadi. Har ikkala holatda ham yaxlitlik va butunlik tamoyiliga asoslaniladi. Demak, integratsiya o'zaro bog'liqlik va yaxlitlik ma'nolarini anglatadi. Integratsiya jarayonining rivojlanishiga ilmiy bilishning taraqqiyoti katta ta'sir ko'rsatgan. Ilmiy bilimlar integratsiyasi yangi jamiyatni barpo etish sharoitida g'oyadan qonun darajasiga ko'tarildi. Integratsiya differensiyatsiya bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu jarayonlar o'quv fanlari tizimining tuzilishida hamda o'quvchilarning bilimlarini umumlashtirish usullarini izlashda o'z ifodasini topadi. Integratsiya bir necha o'quv fanlarining yagona tizimga jamlanishini anglatadi, bunda ilmiy tushunchalar o'qitish metodlari va umumiy mazmun bilan uzviy bog'liq holda qaraladi. Koordinatsiya esa o'quv fanlarining o'zaro bog'liqlikda mukammal qayta ishlanganligini anglatadi.¹

"Pedagogik atamalar lug'ati"da integratsiya tushunchasi quyidagicha izohlanadi:

- o'quv fanlarining o'zaro aloqadorligi;
- lotincha integratio so'zidan olingan bo'lib, qayta qurish, tiklash, to'ldirish ma'nolarini anglatadi;
- integer – to'liq, butun, yaxlit degan tushunchani bildiradi.

Integratsiya bir-biri bilan organik tarzda birlashish, o'zaro singish va natijada yangi, yagona, barqaror hamda umumlashgan yaxlit g'oyani hosil qilish jarayonidir. Professor R. Mavlonova va N. Raxmonqulovalar ham integratsiya atamasini ikki ma'noda talqin qiladilar: tizim yoki organizmning alohida tabaqalashtirilgan qismlari va vazifalarining o'zaro bog'liqlik holatini ifodalovchi tushuncha hamda shu holatga olib boruvchi jarayon; tabaqalashtirish jarayoni bilan bir vaqtda amalga oshiriladigan fanlarni yaqinlashtirish jarayoni.²

G. F. Fedoresning "Ta'lim nazariyasi va amaliyotida integratsiya muammosi" nomli asarida pedagogik integratsiyaning mohiyati keng tahlil qilingan. Unda pedagogik integratsiya mohiyatini "insonni tarbiyalash fanidan" ajratib ko'rsatishga urinish kuzatiladi. Shu maqsadda muallif tomonidan yaxlitlik va uyg'unlik tushunchalari hamda ulardan kelib chiqadigan "yaxlit (butun) shaxs", "uyg'un rivojlangan shaxs", "integrativ va uyg'un fikrlash" kabi pedagogik atamalar keng qo'llaniladi. Yaxlitlik, uyg'unlik va integratsiya tushunchalari mazmunan bir-biri bilan chambarchas bog'liq holda talqin etiladi. Yuqorida keltirilgan izohlarda integratsiya butunlik va yaxlitlik ma'nolarida qo'llangan. Ayni paytda ta'lim sohasida integratsiya ko'proq "fanlararo aloqa" va "fanlarni yaqinlashtirish" tushunchalari bilan izohlanadi.

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, integratsiya jarayonining asoslari klassik pedagogikaning uzoq tarixiga borib taqaladi va fanlararo aloqalar g'oyasi bilan uzviy bog'liqdir. Ilmiy-pedagogik va metodik adabiyotlarda fanlararo bog'liqlik bilan integratsiya tushunchalari ko'pincha bir xil mazmunda qo'llangandek tuyuladi. Biroq integratsiya fanlararo bog'liqlikka nisbatan ancha keng tushuncha bo'lib, fanlararo aloqaning eng yuqori darajasi hisoblanadi.³

"O'zaro aloqada bo'lgan barcha narsalar aynan shu aloqada o'qitilishi kerak", – deb ta'kidlaydi Yan Amos Komenskiy. Bola ma'lum bir darsda muayyan hodisani o'rganar ekan, u faqat o'sha fan doirasida qolib ketmay, boshqa fanlardan olgan bilim, ko'nikma va malakalarini ham amalda qo'llaydi.⁴

1 Zverev I.D. Integratsiya i "integrirrovanny predmet" // Biologiya v shkole. - Moskva. 1991. №5. - S.46-49

2 Mavlonova R.A., Rahmonqulova N.X., Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi. - T.: Ilm ziyo, 2009. - 15 b.

3 Braje T.G. Integratsiya predmetov v sovremennoy shkole // Literatura v shkole. - Moskva. 1996.-№ 5.-S. 150-154.

4 Baxareva L.N., Integratsiya uchebnyx zanyatiy v nachalnoy shkole na kraevedcheskoy osnove I Nachalnaya shkola.- Moskva. 1991. - № 8. - S. 48.

Fanlar o'rtasidagi aloqadorlik va munosabatlar aynan shu faollikka yo'naltirilishi lozim. IX asrda yashab ijod qilgan buyuk qomusiy olim Abu Rayhon Beruniy o'zining "Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar" asarida fanlararo bog'liqlik masalasiga alohida e'tibor qaratadi. Asarda bilimning deyarli barcha sohalar yoritilib, fandan fanga o'tib boriladi. Bu haqda muallif shunday yozadi: "Maqsad gapni cho'zish emas, balki o'quvchini zerik-tirmaslikdir. Chunki doimo bir xil narsaga qaray berish malollik va sabrsizlikka olib keladi. O'quvchi fandan fanga o'tib tursa, turli bog'larda yurgandek bo'ladi. Birini ko'rib ulgurmay, boshqasi boshlanadi va 'har bir yangi narsada o'ziga yarasha lazzat bor', deganidek, ularni o'rganishga qiziqish uyg'onadi. Bir xil narsa charchatadi va xotirani toliqtiradi".

M. Jumaniyozova o'z dissertatsiyasida "integral" va "integratsiya" tushunchalari o'rtasidagi farqlarni ilmiy asosda yoritadi. Tadqiqotchi integrativ bilimlarning o'quvchilar bilimini yaxlitlashdagi rolini aniqlab, olamning fizik manzarasini shakllantirishda bilimlar integratsiyasi muhim asos bo'lishi mumkinligini isbotlaydi. Shuningdek, tabiiy fanlar, jumladan, fizika o'qitishda fizika va astronomiyaga oid integrativ bilimlarga tayangan holda ta'lim berish o'quvchilarda tabiat hodisalarining mohiyatini anglash, qonunlarning saqlanishi va umumiyligi hamda olamning moddiyligi kabi muhim metodologik bilimlarni samarali shakllantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi. O. I. Avazboyev "O'quv predmetlari mazmunini integratsiyalash asosida mehnat va kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashni takomillashtirish" nomli tadqiqotida integratsiyani quyidagi turlarga ajratadi:

- integratsiyaning umummetodologik turi;
- integratsiyaning umumilmiy turi;
- integratsiyaning xususiy ilmiy turi.

A. Zunnunovning "Ta'lim jarayonida o'quv fanlarini integratsiyalash omillari" nomli qo'llanmasida o'quv fanlarini integratsiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari yoritilib, badiiy adabiyot va tarix fanlarining o'zaro uyg'unligiga alohida e'tibor qaratiladi. Boshlang'ich maktabda integratsiyalashgan ta'lim masalalari pedagogika fanlari doktorlari R. A. Mavlonova va N. X. Raxmonqulovalarning "Boshlang'ich maktabning integratsiyalashgan pedagogikasi" nomli qo'llanmasida atroflicha yoritilgan. Ushbu asarda fanlarni birlashtirish g'oyasi ilgari surilib, boshlang'ich maktabda bilimning ikki sohasi yetakchi o'rin egallashi lozimligi ko'rsatib beriladi:

- birinchisi – tabiatshunoslik (bolani o'rab turgan tabiat bilan tanishtirish),
- ikkinchisi – jamiyatshunoslik (odamlar, jamiyat, muassasalar va ijtimoiy majburiyatlar bilan tanishtirish).

Gumanitar va tabiiy fanlar o'rtasidagi chuqur va keng aloqalar tarix, geografiya, tabiatshunoslik, grammatika va arifmetika materiallari orqali yoritib beriladi. Mualliflar boshlang'ich maktabda boshqa barcha fanlarni yagona o'quv majmuasiga integratsiyalovchi "bitta fan", ya'ni dunyoshunoslikni o'qitish g'oyasini ilgari suradilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy-metodik talablar, avvalo, dars mazmunining aniqligi va maqsadiligi, bosqichma-bosqich rivojlantiruvchanligi, shuningdek, o'quvchining yosh xususiyatlariga mosligi bilan belgilanadi. Bizning tadqiqot ishimizda boshlang'ich sinflarda til o'rgatishning asosiy vazifasi o'quvchilarda to'g'ri talaffuz, savodxonlik, o'qish malakalari, yozuv texnikasi hamda grammatik ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat bo'lsa-da, bugungi kun yonda-shuvlarida bu elementlar yetarli emas. Endilikda har bir dars o'quvchining ijodiy tafakkurini shakllantirish, mustaqil fikrlashga undash, axborotni tahlil qilishga o'rgatish, o'z fikrini izchil bayon etishga tayyorlash kabi vazifalarni ham bajarishi lozim. Bu esa, o'z navbatida, o'qituvchidan faqat bilim yetkazuvchi emas, balki metodik jihatdan qurollangan, innovatsion yondashuvlardan foydalana oladigan, didaktik vositalarni to'g'ri tanlaydigan hamda har bir darsni ijodiy tashkil eta oladigan shaxs sifatida namoyon bo'lishni talab etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Milliy dasturga ko'ra, boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitilishi jarayonida ko'proq hayotiylik, amaliyotga yaqinlik, real kommunikatsiya muhitini yaratish hamda o'quvchilarda individual yondashuv asosida tilni o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish lozim. Bu jarayonda metodik yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, darslarda o'yinli metodlardan foydalanish, dialogik nutqni rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar berish, vizual ko'makchilar (rasm, sxema, jadval) yordamida til elementlarini tushuntirish, bolalar adabiyotidan namunalar asosida matn ustida ishlash orqali grammatik bilimlarni singdirish samarali hisoblanadi. Shu bilan birga, texnologik yondashuvlar – interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari, multimedaviy materiallar va onlayn resurslardan foydalanish orqali darslar samaradorligi oshadi, o'quvchilarda ona tili darslariga bo'lgan qiziqish kuchayadi. Ilmiy-metodik talablar baholash tizimiga ham alohida yondashuvni talab qiladi. An'anaviy baholash mezonlari (faqat xatolarni topish va to'g'rilash) hozirgi zamonaviy metodik qarashlarga to'liq mos kelmaydi. Milliy dastur bu borada differensial va formatif baholash turlarini taklif etadi. Jumladan,

o'quvchining darsdagi ishtiroki, o'z fikrini bildirishdagi faolligi, matn bilan ishlash qobiliyati, grammatik qoidalarni tushunishi va ularni amaliy qo'llay olish darajasi baholash mezonlarining muhim tarkibiy qismiga aylanishi lozim. Bu esa o'quvchilarning o'z bilimiga bo'lgan ishonchini oshiradi, tanqidiy tahlilga o'rgatadi va ularni doimiy izlanishga undaydi.

Ona tili darslarida o'quv materiallarini tanlashda ham muayyan metodik talablar mavjud. Ushbu materiallar bolaning yosh xususiyatlariga mos, milliy qadriyatlar bilan uyg'un, estetik va axloqiy tarbiya beruvchi, mavzuga oid, mazmunan boy hamda mantiqiy jihatdan sodda bo'lishi zarur. Darsliklarda keltirilgan matnlar, mashqlar va topshiriqlar o'quvchining aqliy rivojlanishiga mos holda tahliliy fikrlashga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Masalan, har bir matndan so'ng beriladigan savollar o'quvchini muloqotga kirishishga, matn mazmunini tushunishga, asosiy g'oyani aniqlashga, muallif fikrini sharhlashga va o'z pozitsiyasini bildirishga xizmat qilishi lozim. Bunday yondashuvlar orqali o'quvchining nafaqat til kompetensiyasi, balki adabiy-estetik dunyoqarashi ham shakllanadi. Boshlang'ich sinf ona tili darslariga qo'yilgan talablar doirasida lingvistik kompetensiya bilan bir qatorda kommunikativ va madaniy kompetensiyalarning shakllanishiga ham alohida e'tibor qaratiladi. Til faqat aloqa vositasi emas, balki milliy madaniyatni, an'analarni, qadriyatlarni va xalqning dunyoqarashini aks ettiruvchi muhim omildir. Shu sababli o'quvchilar til vositasida o'z millatini anglashga va o'zligini tanishga yo'naltiriladi. Dars jarayonida xalq maqollari, matallar, afsonalar, milliy bayramlar hamda o'zbek xalqining urf-odatlarini bilan bog'liq matnlardan foydalanish orqali tilni o'rganish madaniy kontekstda amalga oshiriladi. Bu esa o'quvchilarda ona tiliga bo'lgan mehrni oshirish, uni qadrlash va asrab-avaylash hissiyotlarini shakllantiradi.

Ilmiy-metodik talablar darsni tashkil etishning texnologik jihatlarini ham belgilaydi. Har bir darsda kirish, asosiy qism, mustahkamlash va yakunlovchi bosqichlar aniq rejalashtirilgan bo'lishi lozim. Darsning har bir bosqichi o'z vazifasiga ega bo'lib, ular o'zaro bog'liq va mantiqiy izchillikda amalga oshiriladi. O'qituvchi har bir bosqichda o'quvchilarning faolligini ta'minlashi, ularni mustaqil fikrlashga yo'naltirishi, muammoli vaziyatlar orqali izlanishga undashi va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishi zarur. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga qiziqish uyg'otishda kreativ yondashuvlar – teatr elementlari, drammatizatsiya, rolli o'yinlar hamda ijodiy yozuvlar (hikoyani davom ettirish, dialog tuzish, topshiriq asosida matn yaratish) samarali hisoblanadi. Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarida zamonaviy ko'nikmalarni shakllantirishda quyidagi asosiy tamoyillarga alohida e'tibor qaratiladi:

- kollaboratsiya – jamoa bo'lib ishlash qobiliyatini rivojlantirish;
- kommunikativlik – samarali muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish;
- kreativ fikrlash – yangicha g'oyalar ishlab chiqish va muammolarni hal etishga intilish;
- tanqidiy fikrlash – mustaqil fikr yuritish va masalaga tahliliy yondashish.⁵

O'zbekiston Respublikasining 2020-09-23 dagi "Ta'lim to'g'risida"gi 637-son⁶ Qonuni, Vazirlar Mahkamasining 2017-03-15 dagi "Umumiy o'rta ta'lim to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 140-son⁷ qarori hamda Prezident Administratsiyasining 2023-04-27 dagi 08-740-sonli topshirig'iga muvofiq, umumta'lim fanlarini o'qitishda uzluksizlik va izchillikni ta'minlash maqsadida umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun tayanch o'quv rejalari tasdiqlangan. Mazkur rejalarga ko'ra, boshlang'ich sinflarda o'quv soatlarining taqsimlanishi quyidagicha belgilangan:

- "Ona tili va adabiyot" fani bo'yicha 1-sinfda o'quv yilining 1–2-choraklarida haftasiga 4 soat "Alifbe", 4 soat "Yozuv", 3–4-choraklarida esa haftasiga 8 soat "Ona tili va o'qish savodxonligi" fani o'qitiladi;
- 2–4-sinflarda haftasiga 4 soat "Ona tili" va 3 soat "O'qish" fani o'qitiladi.

XULOSA

Tadqiqot jarayonida olib borilgan o'rganishlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf ona tili ta'limi bugungi kun talablari, ya'ni Milliy dasturga mos ilmiy-metodik yondashuvlar asosida tashkil etilishi zarur. Bunday darslar jarayonida faqat til qoidalarini o'rgatish bilangina cheklanib qolmasdan, balki o'quvchilarning shaxsiy, aqliy, axloqiy, madaniy hamda ijtimoiy jihatdan har tomonlama rivojlanishiga erishish mumkin. Til vositasida fikrini erkin ifodalay oladigan, muloqotga kirisha biladigan va ijodiy yondasha oladigan o'quvchi har jihatdan yetuk va barkamol shaxs sifatida shakllanadi. Shu bois har bir o'qituvchi o'z kasbiy faoliyatiga yondashishda ta'lim mazmuni, metodlari va motivatsiya omillarini uyg'unlashtirgan holda, har bir darsni hayotbaxsh, ma'naviy-axloqiy va didaktik yutuqlarga yo'naltirilgan tarzda tashkil etishi lozim. Faqat shundagina boshlang'ich ta'lim bosqichida ona tili darslari haqiqiy ma'noda shaxs kamolotining mustahkam poydevoriga aylanadi.

5 O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirining 2023-yil 15-maydagi "Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun 2023-2024-o'quv yiliga mo'ljallangan tayanch o'quv rejani tasdiqlash to'g'risidagi 125-son buyrug'i

6 <https://lex.uz/docs/-5013007>

7 <https://test.lex.uz/docs/-3137130>

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirining 2023-yil 15-maydagi "Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun 2023–2024-o'quv yiliga mo'ljallangan tayanch o'quv rejani tasdiqlash to'g'risida"gi 125-son buyrug'i.
2. Zverev I. D. Integratsiya i "integrirovanny predmet" // Biologiya v shkole. Moskva, 1991. № 5. B. 46–49.
3. Pedagogik atamalar lug'ati. Toshkent: Fan, 2008. 50 b.
4. Mavlonova R. A., Rahmonqulova N. X. Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi. Toshkent: Ilm ziyo, 2009. 15 b.
5. Fedorets G. F. Mejpredmetnye svyazi. Leningrad, 1983. 88 b.
6. Braje T. G. Integratsiya predmetov v sovremennoy shkole // Literatura v shkole. Moskva, 1996. № 5. B. 150–154.
7. Baxareva L. N. Integratsiya uchebnyx zanyatij v nachalnoy shkole na kraevedcheskoy osnove // Nachalnaya shkola. Moskva, 1991. № 8. B. 48.
8. Beruniy A. R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. 1-jild. Toshkent: Fan, 1968. 22 b.
9. Jumanioyova M. Fizika o'qitishda integrallashgan bilimlar va ulardan foydalanishning uslubiy asoslari: ped. fan. nomz. dis. Toshkent, 2008.
10. Avazboev O. I. O'quv predmetlari mazmunini integratsiyalash asosida mehnat va kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashni takomillashtirish: ped. fan. nomz. dis. Toshkent, 2001. 73 b.
11. Zunnunov A. Ta'lim jarayonida o'quv fanlarini integratsiyalashtirish omillari. Toshkent: Sharq, 2005.
12. Mavlonova R., To'raeva O., Holiqberdiev K. Pedagogika. Toshkent: O'qituvchi, 2001. 146 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.